

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA MULTIMEDIA
TEXNLOGIYALARINI JORIY ETISH

Jo'rayeva Mohinur Yoqub qizi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi
1-22-guruh talabasi
Tel:90 745 33 27

Annotatsiya: Ushbu maqolada multimedia nima, multimedia haqida tushuncha, multimedia haqida ma'lumot beriladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyalarini qo'llash, kompyuter dasturlari orqali bolajonlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazish uchun turli xildagi video, multfilmlar, o'yinlar va boshqa dasturlardan foydalanish. Avvalambor, "multimedia -deganda turli shakldagi ma'lumotlarni qayta ishlovchi vositalar majmuasi tushuniladi".Multimedia -bir vaqtning o'zida turli ko'rinishdagi axborotlardan matn, grafika, tovush va boshqa manbalardan foydalanish.

Kalit so'zlar: matn, grafika, tovush, multimedia, texnologiya, multimadaniyat, media ta'lim, kreativ fikrlash, kognitiv qobiliyat.

Multimedia atamasining lug'aviy ma'nosi (multi-mediur yoki multi-media) ikkita so'z yig'indisidan iborat bo'lib, multi-ko'p, media -muhit ma'nosini anglatadi. Ushbu atama ilmiy adabiyotlarda "ko'p vositalik ", " multimedia muhit ", "ko'p tarmoqli muhit", "ma'lumot tashuvchi vosita"kabi ma'nolarni anglatadi. "Multimedia-deganda turli shakldagi ma'lumotlarni qayta ishlovchi vositalar majmui tushuniladi.

"Multimedia- bir vaqtning o'zida turli ko'rinishdagi axborotlardan:matn, grafika, tovush va boshqalardan foydalanishni ko'zda tutadi. Multimedia maxsus texnologiya bo'lib , dasturiy va texnik moddiy ta'minot bo'lib, kompyuterda bir vaqtning o'zida matnli, tasviriy axborotlarni tovushli va harakatli holda ifodalashni ta'minlaydi. Multimedia -tasvirli ma'lumot bilan ishlashga qodir bo'lgan vosita hisoblanadi.

Multimedia -bir nechta axborot turlarining komyuterda ishlov berish natijasida hosil qilingan va bitta diskda jamlangan axbarot yig'indisidir.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonida yangi kompyuter va axbarot -kommunikatsion texnologiyalar vositalarining joriy etilishi, pedagog-tarbiyachilarning axbarot texnologiyalari vositalaridan foydalanish malaka va ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga, ularning mashg'ulotini tashkil etish jarayonidagi maqsadi, vazifalari va tutgan o'rnini o'zgartiradi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilariga ta'lim berishda axbarot texnologiyalaridan foydalanish murakkab masala hisoblanadi, ko'plab bahs-

munozaralarga sabab bo'lmoqda. Lekin shunga qaramay, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ularning har tomonlama yetuk inson bo'lib rivojlanishida kompyuter texnologiyalari vositalaridan foydalanish o'zining ijobiy samarasini bermoqda.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchilarning badiiy-musiqiy faoliyatini , matnlarini o'qish , rasmlarni ko'rish va ajrata bilish tasavvurlarini kengaytirish kompyuterli o'yin dasturlari orqali fikrlash va mustaqil qarorlar qabul qilish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda axbarot texnologiyalaridan keng foydalanmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi uchun mo'ljallangan kompyuter o'yin dasturlarning barchasi ham ta'lim jarayonida o'z samarasini ham beravermaydi. Shuning uchun ham kompyuter o'yinlarini tanlash va ulardan foydalanish uchun jiddiy yondashish va e'tibor kerak bo'ladi.

Kompyuterli o'yin dasturlari shunday yaratilgan bo'lishi kerakki, unda bajariladigan har bir harakat bolalar tomonidan qabul qilinishi, bajarilishi va tasavvur etilishi lozim. O'yin dasturidagi har bir harakatni bola tushuna olishi va uni qanday bajarish kerakligini o'ylash va amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim. Bundan tashqari, maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchilarning axbarot texnologiyalari bo'yicha boshlang'ich savodxonligini ham oshirish zarur , ya'ni kompyuterining umumiy tuzilishi , asosiy qurilmalari to'g'risida umumiy tushunchalarni , klaviaturadan foydalana olish malakalar hosil qiladi. Bu ishlar tarbiyalanuvchilarning kompyuter o'yinlaridan foydalana olish bo'yicha malaka va ko'nikmalarini shakllanishida asos bo'lib xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida kompyuterli o'yin dasturlaridan foydalanish tarbiyalanuvchilarda bir qator ijobiy sifatlarining shakllanishi va mustahkamlanishiga imkoniyat yaratadi:

- o'z qobiliyati va iqtidorini namoyon qilish imkonini beradi,
- mustaqil harakat qilishga imkoniyat yaratadi,
- muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi,
- insonlar bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rganadi,
- o'z-ozini nazorat qilishni shakllantiradi,
- tarbiyalanuvchilarda obrazli tasavvur va obrazli fikrlash rivojlanadi,
- nutq, kreativ fikrlash va kognitiv qobiliyat rivojlanadi.

Maktabgacha ta'lim muassasasini boshqarish uchun ham axborot texnologiyalaridan foydalanishmoqdalar. Buning uchun esa maktabgacha ta'lim muassasalarida elektron axborot resurslaridan samarali foydalangan holda elektron hujjat almashinish jarayoni yo'lga qo'yilgan. Bugungi kunga kelib esa bemalol hujjatlarni onlayn ravishda qabul qilish mumkin. Bu faoliyatning samaradorligi shundan iboratki, tarbiyachi-pedagoglarning ta'lim-tarbiya jarayoniga shu

texnologiyalarni qo'llashga doir bilim, malaka va ko'nikmalari va amaliy ish tajribasiga ega bo'ladi. Boshqacha qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tizimida axborot - kommunikatsiya texnologiyalaridan mukammal foydalanish uchun asosiy e'tibor, eng avvalo, talab qilinadigan sharoitni yaratish hamda ta'lim-tarbiya jarayonida zamonaviy elektron axborot resurslaridan mukammal foydalanishning talab qiladi.

Multimediali kompyuter texnologiyalaridan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish bir vaqtning o'zida bolalarning kompyuter savodxonligi shakllanishiga ham olib keladi. Animatsiyali ma'lumotlarning insonga ta'siri katta bo'lib, undan MTM ta'lim-tarbiya jarayonida keng foydalanishadi. Ya'ni bunda endigina ulg'ayib kelayotgan yosh avlodning ekrandagi tasvir orqali bolajonda tasavvur hosil bo'lishi, diqqatning bir yerda jamlanishi va hayotda ko'rgan narsalar orqali tasvirlashi ko'zda tutiladi. Tarbiyalanuvchilar tomonidan bolajonlarga vaqtini mazmunli o'tishini ta'minlash uchun turli xildagi multfilmlar, videolar, grafika va boshqalar qo'yib berilishi. So'ngra ulardan ko'rgan narsalari haqida so'rashi, bolajonlar esa ularga javob berib, yangi narsalar o'rganishi, kashf qilishi lozim.

Multimedia ta'lim bir vaqtning o'zida bolada ko'rish hamda eshitish orqali bilim olish uchun samarali bo'lgan hayotiy tajribada allaqachon aniqlangan. MTM tarbiyalanuvchilari monitor ekranida namoyish etiladigan materiallarni o'rgana borsalar va kompyuterdan foydalanish bo'yicha yetarlicha ko'nikma hosil qilsalar, maktabda boshlang'ich sinfda informatika fanini o'rganishga, bundan tashqari, akademik-litsey va kasb-hunar kollejlariida ham oliy ta'lim muassasalarida ham kompyuterdan foydalana olish malakasiga to'liq ega bo'ladi.

Bundan tashqari, tarbiyachilarning kompyuterdan foydalanish jarayonida mantiqiy tafakkurlari rivojlanadi, bilim olishga havaslari va ishtiyoqlari ortadi, dunyoqarashlari kengayadi. Kompyuterli didaktik o'yinlarning pedagogik jihatlaridan biri ularning ta'limiyligidir. Tarbiyalanuvchi o'yin davomida bir vaqtning o'zida ham o'yinda ham ishtirok etadi, ham ma'lum darajada ta'lim oladi. Ayrim hollarda bilimlar mashqlar orqali namoyish qilinadi.

Multimediali vositalar asosida ta'lim -tarbiya berish hozirgi kunda dolzarb masalalardan biridir. Multimedia - informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida audio, video, matn, grafika va animatsiya effektlari asosida o'quv materiallarini maktabgacha yoshdagi bolalarga yetkazib berishning mujassamlangan holda ko'rinishidir.

Multimedia vositalari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berish quyidagi afzalliklarga ega:

-berilayotgan materiallarni chuqurroq va mukammalroq o'zlashtirish imkoniyati bor,

-ta'lim-tarbiya olishning yangi sohalari bilan yaqindan aloqa qilish ishtiyoqi yanada ortadi,

-ta'lim-tarbiya olish vaqtining qisqarishi natijasida, vaqtni tejash imkoniyatiga erishish,

-olingan bilimlar kishi xotirasida uzoq muddat saqlanib, kerak bo'lganda amaliyotda qo'llash imkoniyatiga erishiladi.

Xulosa:

Demak, kompyuterli didaktik o'yinlar ta'lim bilan bevosita bog'liq bo'lib, ta'lim jarayonini amalga oshirishga yordam beradi. Kompyuter va uning xotirasidagi ta'limiy o'yinlar bilan birgalikda, multimedia texnologiyasi (kompyuter o'yinlaridan) yetakchi o'rinda turadi. Kompyuter xotirasidagi o'yinlardan tashqari, qo'shimcha didaktik o'yinlar tayyorlash mumkin. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasiga asoslangan kompyuterli ta'limning asosiy maqsadlaridan biri, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashdan iboratdir. Shuning uchun mashg'ulot shakli, mazmuni, o'tkazish metodikasi va baholash mezonini ishlab chiqish muhim ahamiyatga egadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abu Nasr Farobiy . Fozil odamlar shahri. -Toshkent:O'qituvchi:1998.
2. Mirziyoyev Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va Oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. -Toshkent:O'zbek.2017.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi maktab ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyani tasdiqlash to'g'risidagi "qarori.2019.13may.PQ 4312son.
4. Saidova M. Educate students by solving textual problemi. 2019.